

„Az a végtelen szeretet, mely az emberek szívében honol s mely segítségére siet a szűkölködőnek és felemeli a süllyedőt, mely dicsőséget nem hajhászva, elismerést, hálát és köszönetet nem remélve, tisztán kötelességből teljesíti a jót, teremtette meg hazánkban a Nyomorék Gyermek Országos Otthonát a szegény gyermekek legsajnálatraméltóbbjainak megmentésére.”¹

(A Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy 1902. évi évkönyvéből, ROTHFELD RICHÁRD)

Telep: Budapest, VII., Hungária-ut 20. sz.
Titkári hivatal: V., Széchenyi-utca 1. sz.

Az eszme és a tettek születése

Nepomuk Kurz müncheni emberbarát első kezdeményezését követően 1832-től a századfordulóig Európa számos országában menhelyek alakultak a testileg fogyatékos gyermekek és felnőttek részére.

Magyarországon a Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy 1902. május 10-i, illetve még ugyanezen esztendő november 29-i ülésén egy-egy felolvasás hangzik el *A szeretet jegyében*, illetve *A haladás útján* címmel, azzal a cézzal, hogy a mindaddig árván sýnylődő nyomorékok ügyére terelje a figyelmet.

Az érdem az áldásos kezdeményezésért a Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy tagjáié, Rothfeld Richárdé. A külföldi tapasztalatok és a honi buzgólkodás eredményeképpen született meg az elhatározás, hogy hazánkban is megoldást találjanak a nyomorékok ügyére. Lázás sebességgel kezdődtek meg az előmunkálatok, és sorra gyűltek az alapítói bejelentések.

A Páholy alapításának 18. évfordulóján, 1903. július 6-án létrehozta a „**Nyomorék Gyermekek Egyletét és Menhelyét**”. Érdemi tevékenységük azonban akkor kezdődött, amikor 1903. december 24-én megnyitották telepüket a Hungária út 20. szám alatt bérelt tornácos faépületben. A kezdeti szerény anyagi erőkkkel hat gyermeknek tudtak otthont biztosítani.

Az első otthon 1903

A megnyitó ünnepélyen jelen voltak: báró Dániel Ernőné, az egyesület elnöke, a kormány képviselői és számos érdeklődő emberbarát, elsősorban a Páholyok tagjai. Az indulást követő esztendők a vagyongyűjtés jegyében teltek. Az e célra alakult egyesület a „Nyomorék

Gyermekek Menhelye”, később, 1913-tól a „Nyomorék Gyermekek Országos Otthona” nevet viselte. Céljai közé az alábbiakat vette alapszabályába: „*testileg nyomorék gyermekek részére (vakok, siketnémák, hülyék kivételével) Magyarországon menhelyeket felállítani és ezekben vallás és nemzetiségre való tekintet nélkül, mindkét nembeli nyomorék gyermekeket testileg és szellemileg kiképezni, illetve ellátásban, orvosi kezelésben és nevelésben részesíteni, esetleg mesterségre tanítani*” (Nyomorék Gyermekek Menhelye Alapszabálya 1903, 20. oldal 3.§).

A kijelölt célok közül kezdetben csak a tanítás valósult meg, mivel az orvosláshoz sem hely, sem műszerek nem álltak még rendelkezésre.

Új otthon, új lehetőségek

A társadalom jóakarató támogatása révén 1909-ben 48 271 aranykoronáért megvették a Mexikói út 63. szám alatti, 1200 négyszögöl kiterjedésű telket, és építkezni kezdtek.

1913. május 4-én avatták fel a Medgyes Alajos műépítész tervei alapján Mann József építőmester kivitelezésében épült csodálatos palotát, amely a „Nyomorék Gyermekek országos Otthona” nevet kapta.

Az új Otthon 1913

Az építkezés sikeres megvalósításához I. Ferenc József az államsorsjátékból 12 500 korona adományt biztosított, 52 000 korona építési segélyt pedig Budapest Székesfőváros képviselőtestülete szavazott meg.

A maga korában korszerű épület földszintjén irodákat, tantermet, műhelyt és orvosi rendelőt alakítottak ki műtővel, az emeleten pedig hálótermet.

Erre az időre már pontosan körvonalazódott az Európa egyes országaiban már megvalósított cél hazai bevezetése: *„Mert mindenkinek célul van kitűzve az ápoltakat bizonyos kézügyességre, kézimunkára tanítani, hogy – amennyiben az intézetet elhagyni képtelen – saját emberségéből megélhessen, s ne legyen a környékletesség koldusfilléreire ráutalva”* (Nyomorék Gyermek Menhelye Alapszabálya 1903, 13. oldal).

Az otthon hármaskitűzésének – *„Tanít Gyógyít, Kiképez”* – megvalósítása jegyében az intézményben működött az iparostanonc-iskola, amit egy, az épületen belül elhelyezett festmény segítségével hangsúlyozottan demonstráltak is, mindenki számára világossá téve, hogy itt egységben valósul meg a fejlesztés, a „komplex rehabilitáció”. Közben az Európára szakadt világegés megtorpanást okozott a fejlődésben.

Az első világháború alatt az épületben hadikórház működött, az otthon rendeltetésszerű használata csak 1917-ben folytatódhatott. A prosperáló otthon működtetéséért felelős egyesület vezetőségét nagy tervek foglalkoztatták. Megvásárolták a szomszédos telket a rajta lévő épülettel, ahol szabó- és cipésműhelyt rendeztek be. E műhelyekben később a már felszabadult segédek is foglalkoztatták.

– „Tanít Gyógyít, Kiképez” –

Újabb szomszéd telek vásárlásával virágkertészetet hoztak létre, ettől kezdve már négy szakma elsajátítására nyílt lehetőség az intézetben. 1922-ben leányotthon hoztak létre, 13 kislány oktatásával. Ugyanebben az évben a menhely kórházi részlege dr. Zinner Nándor sebész főorvos vezetésével ortopéd sebészetté alakult át. Az új kórház megnyitásával dr. Szegvári László volt igazgató főorvos álmai látszottak beteljesülni. Bár az intézmény együttes magánkórházként és otthonként működött, a rászorulóknak ingyenes ellátást biztosítottak, ha volt hely, minden olyan beteget felvettek, aki nem tudta fizetni az ápolási díjat. Így nem lettek a „szerencsétlenség vámszedői”. Az 1925-ös esztendőben mind a gondozottak száma, mind a

képzés lehetősége bővült, kötő-, szövő, majd varróműhelyt létesítettek. Bár a nagy gazdasági világválság a fejlődést némileg megtörte, a fejlődés mégis imponáló volt. Az anyagi fedezetet a hagyományos gyűjtéseken kívül és az egyesület pártoló tagjainak hozzájárulásán túl a műhelyekben végzett munka hasznából, valamint a minimális állami támogatásból biztosították. Ezen időszakban a kórházi részlegben is jelentős fejlődés ment végbe. Az ortopédiai részleg mellett egy reuma osztály is megkezdte működését – egy magát megnevezni nem kívánó adományozó jóvoltából.

Az iskolai oktatás a nyolcosztályos elemi iskolában (ez volt Budapest első nyolcosztályos elemi iskolája), és az azt követő ötosztályos iparostanonc-iskolában folyt. A felkészítés az ezt követő, egyéves kereskedelmi tanfolyammal zárult.

A Nyomorék Gyermek Országos Otthona valamennyi intézményének tehát 26 évig, 1913-tól 1939-ig Hegedűs Lajos volt igazgatója, akiről így fogalmaztak nekrológiájában: *„Tiszta szívű ember volt, igazi tanító, a szó legnemesebb értelmében. Küzdött, harcolt, tanított. Az élet megsebzett gyermekeinek volt a mankója, támogatója; új élet utáni vágyat – és azt adta, ami nekik legjobban hiányzott-, a szeretetet”* (1938/39-es Évkönyv, az iskola fennállásának 26. évében, 1. oldal).

Az intézményben jelentős kulturális és sporttevékenység is folyt, hiszen lakóit, az ép emberekhez hasonlóan, a társadalom tevékeny tagjává akarták nevelni:

- 1921-ben megalakítják az intézet Ifjúsági Vöröskereszt csoportját;
- 1929-ben a sportolni vágyók Nyomorék Sport Egyesület néven asztalitenisz-, sakk- és labdarúgócsapatokat hoznak létre;
- Két zenekar és énekkar működik az intézményben, az egyik a felnőtteké, a másik az ifjúságé;
- A cserkészmozgalom 1936-ban veszi kezdetét, a következő esztendőben már 40 cserkészt avatnak;
- 1936-ban az iparostanoncok megalakítják a Könyves Kálmán Takarékegyületet.

A Nyomorék Gyermek Országos Otthonában, az 1903-ban megkezdett munka a 30-as évek végére eléri eredményességének csúcsát. A tanítás, gyógyítás és képzés egysége révén túlnő a hazai ismertségen. A *Négy évtized* első füzeté (1943) idézi a Nyomorékügyi Világkongresszus 1936-os megállapításait, amely szerint: *„...sehol a világon nincsen ilyen ideális szervezet, mint Budapesten, mert a mi otthonunkban együtt van az iskola (elemi és iparostanonc), a kórház, a műhelyek és az internátus.”* Csakis az egységes otthonban folyó közös munkával lehetett elérni azt az eredményt, amit az iparostanonc-iskola felmutatott.

A „történelem” sodrásában

A korabeli dokumentumokból kiérződik a háborúra való készülődés. Nemcsak az ideológiai szemlélet változott, hanem a tartalmi munka is, amelyből a mindennapi gondokra való felkészülés is kiolvasható. Mint mindenhol ez idő tájt, az otthonban is megalakult a légmentes szervezet. Több írás jelenik meg arról, hogy a háború alatt – az első világháború tapasztalatai alapján – és az azt követő időben milyen fontos szerepet tölthet be a Nyomorék Gyermek Országos Otthona.

A háborús évek nagy megrázkódtatással jártak az intézet lakói és dolgozói számára.

A nyilasuralom beköszöntével a zsidó származású mozgáskorlátozottakat a szomszédos Wechseldmann Ignác Intézet épületében, a Mexikói út 60-ban – jelenlegi otthonunkban – létesített gettóba deportálták, ahova a kerületből sok száz hasonló származású embert zsúfoltak össze.

Sokan annak köszönheték túlélésüket, hogy a zuglói nyilasoknak már nem maradt idejük mindenki meggyilkolására.

Az otthonból a mozgáskorlátozott gyermekek nagy részét a bombázások elől kitelepítették vidéki, főleg Balaton környéki intézetekbe, ahol részben a harcok elől menekítve, részben ellátási nehézségek miatt egymás után több intézetet is megjártak, míg a háború befejeztével visszaköltözhettek a Mexikói úti otthonukba.

Az intézet növendékei közé a második világhéást követően sok háborús sérült gyermek került, és még a háború befejezését követő években is sorra érkeztek a háború alattomos utórezgéseinek – akna-, kézigránát-, lőszerrobbanások vagy egyéb, tragédiával járó események – gyermekáldozatai. Vélhetőleg, összefüggésben a háborús körülményekkel, megnőtt az otthonban gondozott, fejlődési rendellenességgel született gyermekek száma. A háborút követő időszakban megnövekedett a gyermekparalízis (Heine-Medin kór) miatt mozgáskorlátozottá vált gyermekek aránya is.

A múlt szétrombolása

A második világháborút követően, az akkori társadalmi körülményekből adódó szükségletek és igények alapján, az 1930-as évekhez hasonló gyors fejlődési ütemre lett volna szüksége az otthonnak. A háború borzalmai után itt maradt ugyanis sok-sok szenvedő ember, közöttük nagyon sok gyermek, akiről gondoskodni kellett volna. Ha valaha, most aztán igazán nagy szükség lett volna a *Tanítás – Gyógyítás – Képzés* korábban megvalósított egységes gyakorlatának intézményes folytatására, újraindítására.

A fejlődés, a szellemi újjáépülés helyett azonban a régmúlt értékeinek eltüntetése, a hagyományok felszámolása, az 1903-ban megfogalmazott eszmék és gondolatok leépítése és nem a feltámasztása lett az uralkodó. A már kiépített, gondoskodó rehabilitációs intézményi rendszer, a maga komplexitásával együtt, veszélybe került.

A Magyar Kommunista Párt (MKP) hatalomra kerülésével, a Szabadkőműves Páholyok 1950-es betiltását követően, megszűnik a Deák Ferenc Páholy szellemi és gyakorlati irányító szerepe az otthon működtetésében. A következő években, mint mindenhol máshol is az országban, erőteljesen kiépült, és az intézmény életében nagy ideológiai befolyásra tett szert az MKP szervezete.

Az addig vallásos és erkölcsi nevelést a párt mozgalmi élete, a cserkészetet az úttörőmozgalom váltotta fel.

Az 1948-49-es államosítások sorába elkerülhetetlenül bekerült a Nyomorék Gyermekek Országos Otthona is. Először az iskolát, majd az ipari részleget, azután a kórházat, és végül épületestül mindent állami irányításba és tulajdonba vettek.

Az eddig egységes, a belső tartalmi munkában egymásra épülő, de ugyanakkor jól el is különülő szakmai részlegeket erőszakkal elválasztják egymástól.

A komplex tartalommal működő, de jól elkülöníthető intézményi részlegek más-más közvetlen főhatósághoz, minisztériumhoz kerültek. Az iskola (oktatásügy) és a kórház (egészségügy) állami költségvetésből folytatta működését. A hét szakma műhelyei a szocialista termelői szférában kaptak helyet. Majdnem természetes, ami ezután következett. Az egyes részlegek ettől kezdve saját egységük fejlődését igyekeztek biztosítani, elfelejtve az egységes rehabilitációs folyamat korábban már működött gyakorlatát.

Már a 30-as évek végén érezhető volt, hogy az otthon létszámkerete elérte befogadóképességének csúcspontját. A második világháborút követően még elviselhetlenebbé vált az otthonon belüli zsúfoltság. A bőrdíszműves részleget 1949-ben átköltöztették a Május 1. út (ma Hermina út) 49-be, ahol a szakmunkástanulók oktatása a felnőtt dolgozókkal közös, munkásszálló jellegű termekben, áldatlan körülmények között folyt. A többi műhely és az iparostanonc-iskola egyszerűen megszűnt. A bőrdíszműves részleg rövidesen látványos fejlődésen ment keresztül. Két nagyüzemi részleget is sikerült még megszervezniük. Sajnos, ez a szocialista tervgazdálkodás idején azt jelentette, hogy tervköteles vállallattá nyilvánították. Az irányítás kicsúszott a mozgáskorlátozottakért munkálkodók kezéből, és ezzel megkezdődött e részleg elsorvadása is. Az 1956-os forradalom alatt a mozgáskorlátozott ipari tanulók és tanáraik kollégium céljára elfoglalták a volt Tisza-villát (Május 1. út 45.), amelyet a forradalomig az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) birtokolt, ám az ávosok elmenekülése folytán megürült. A birtokba vett épületben a kollégium működtetése az Egészségügyi Minisztérium fennhatósága alá került. Néhány évig még átjártak a mozgáskorlátozott fiatalok a bőrdíszműves műhelybe, de az újabb „osztódás” e szakmatanulási lehetőséget is fokozatosan megszüntette.

Az 1948-ban bekövetkezett államosítás – azaz a szétválás – után immár csak az általános iskola igazgatását vette át dr. Csapody Károlyné az addigi igazgatótól, Torai Sándortól. Dr. Csapody Károlynét 1954-ben Zsótér Pál gyógypedagógus tanár váltotta fel az igazgatói székben.

Az eredeti otthonban – az iparostanoncok kiköltöztetése és a műhelyek megszűnte után – a tanulólétszám ismét 130 főre növekedett, ami újabb belső feszültséget idézett elő az akkor már egymástól függetlenül működő kórházi és iskolai részleg között. A kórházi részleg terjeszkedési szándékát a Művelődési Minisztérium úgy oldotta meg, hogy a nyolcosztályos, osztott iskolát 1952-56 között fokozatosan átköltöztette a szintén államosított – lovag Wechselmann Ignác által 1908-ban alapított – Vakok Intézetének (Mexikói út 60.) épületébe, ahol előtte három évig az Idegen Nyelvek Főiskolája, majd kerületi Általános Iskola is működött.

Új épület, új időszámítás

vakok Wechselmann Intézete volt épületének birtokbavétele fokozatosan történt. Először a főépület oldalszárnyának földszintjén, négy tanteremben kezdődött meg a tanítás. Ide a szomszédos régi kórházépületből kis kerti kapun keresztül jártak a gyerekek. Ekkor még a felső emeleten kerületi iskola működött, amelyet két év múlva az Erzsébet királyné úton épült iskolaépületbe költöztettek.

Lajta-ház 1908

A régi-új intézmény életének újraszervezésében elévülhetetlen érdemeket szerzett Zsótér Pál gyógypedagógus igazgató, akinek lelkes ügybuzgalma és gyermekszeretete, sok-sok ötlete nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a megváltozott és új körülmények között a mozgáskorlátozott tanulók ismét otthonra leljenek. Zsótér Pál azon kevesek közé tartozott, aki igazgatói munkáját mindvégig pártonkívüliként végezte. Az 1955-56-os tanévben már minden osztálynak sikerült helyet biztosítani a Wechseldann Intézet patinás falai között, amelyet a híres építész, Lajta Béla tervei alapján emeltek. Az 1956-57-es tanévben az „internátust”, a nevelőotthont is átköltöztetik a régi-új otthonba. Az internátus-nevelőotthon új helyének és rendjének kialakításában Gyalai Gáspárné gyógypedagógus, igazgatóhelyettes munkájának volt meghatározó szerepe.

Zsótér Pál

A nagypolitikai döntések hatására született helyi szervezeti változtatásokkal, átszervezésekkel befejeződött a *Tanítás – Gyógyítás – Képzés* egységét megvalósító intézmény részlegeinek egymástól való elválasztása, a komplex intézményi rehabilitációs rendszer szétrombolása.

A Lajta-házban a háború utáni első nagy beruházás 1958-ban kezdődött és 1960-ban fejeződött be. A fejlesztés elsősorban az iskola és nevelőotthonban tanuló és lakó mozgáskorlátozott gyermekek jobb ellátása érdekében az intézmény technikai hátterét volt hivatva biztosítani (konyha, ebédlő, mosoda, személyzeti lakások, műhelyek). E beruházást négymillió forinttal a főváros finanszírozta.

Az intézmény irattárában talált 1960-as dokumentumok szerint az „új szárnyal” – ezt a nevet az építéskor kapta, és a mai napig is így hívják – az alábbi ideológiai gondolatok jegyében gyarapították az otthont: *„Az intézet fejlődése csak a 15 évvel ezelőtt bekövetkezett társadalmi rendszerváltozás következtében jöhetett létre. A dolgozó nép vette át a hatalmat és ezzel együtt a gondoskodást is a nyomorék gyermekekről. A nép törődése tette lehetővé intézetünk rohamos fejlődését. Ezért ünnepeljük hálás szívvel a felszabadulásunk 15 éves évfordulóját.”*

Az iskola az 1960-as években nyolcosztályos, osztott általános iskolaként működött, kiegészítve az enyhén értelmi fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek kisegítő osztályával.

A pedagógiai létszám és a tárgyi feltételek bővülésével mind a tanulólétszám, mind a nevelőtestület létszáma fokozatosan emelkedett.

A technikai feltételek is 1958-tól kezdve javultak.

Az épület felújítási és átalakítási munkálatai, valamint a Korong utcai új szárny építése lehetővé tették a kiszolgáló részlegek megszervezését, valamint a fűtés korszerűsítését.

Új szárny építése 1960

A tanulócsoporthoz oktatási és nevelési célú programjainak – kirándulások, színház- és múzeumlátogatások – lebonyolítását az otthon saját autóbussz beszerzésével könnyítette meg. Az iskola és a nevelőotthon, kihasználva a kor lehetőségeit, később hagyományossá váló jó kapcsolatot alakított ki a kerület többi iskolájával. Az úttörőcsapat rendszeresen részt vett a kerületi úttörőház munkájában. Különösen nagy sikereket ért el a bábcsoport, a színjátszó kör és az énekkar.

A gyermekek nyári üdültetését újra kellett szervezni. Az otthon helyettes igazgató főorvosa, dr. Szegváry György, az államosítások idején a gyermekeknek adományozta Lepencén lévő üdülőjét. Néhány éven keresztül romantikus táborozásokat szerveztek itt az otthon lakóinak. A kórházi és iskolai részlegek szétválasztásakor az üdülőt a kórház tartotta meg, és utókezelés céljára használta. A nyári táborozások helyszíne Nógrádverőce lett. Az intézmény Kádár Istvánné tanárnő közbenjárása révén – könyvjóváírással – jutott a verőcei nyaralóhoz, amely a mai napig is tulajdonában van.

Egy korábban, még 1931-ben a Nyomorék Gyermekek Országos Otthonának adományozott birtok 1960-ban került az intézmény tulajdonába. A Szabadsághegyen (Sváb-hegyen) lévő telken Zsótér Pál igazgató kezdeményezésére Mayerffy Tibor kertészmérnök-tanár irányításával kertészképző részleget, tagozatot szerveztek. A „kertészképző” tagozat gyakorlókert részét és nevelőotthoni-diákotthoni részlegét a megszűnésig a „Nyomorék Gyermekek Iskolája és Intézete”, később az intézet jogutódja működtette.

A szakmai képzést és oktatást szervezetileg a Maglódi úti Mezőgazdasági Szakmunkásképző Iskola vállalta fel. Ezzel a kezdeményezéssel újraindult az általános iskolai tanulmányokat követő középfokú szakmai (szakmunkás) képzés a mozgáskorlátozott fiatalok számára.

A harmincas években létezett hét szakma elsajátításának lehetősége ugyan még messze volt, de az otthon alapítóinak szándéka 1903 után 1960-ban újrafogalmazódott.

A kertészképző tagozat közel 45-évig, 1961-től 2005-ig, a megszűnésig szolgálta a mozgáskorlátozott fiatalok szakmatanulásának lehetőségét.

Az intézményben a gyógypedagógiai szemlélet erősödésének, és a speciális pedagógia fejlesztési elveinek jeleként egyre nagyobb súly helyeződött a testi nevelésre.

A mozgásnevelés tantárgy jelentőségét kiemelték.

Egyre több gyógytornász, egyre magasabb óraszámokban látta el ezt az igen fontos mozgásos, kötelező tanórai tevékenységet. Egyre több termet rendeztek be, alakítottak át tornateremmé. A régi szemlélet újraébredése a fejlesztés pedagógiai elemeként és részeként – ilyen a spontán gyermeki játékos tevékenység és a gyógyító terápia összekapcsolása – ismét életre keltette a mozgáskorlátozottak sporttevékenységét. A Nyomorék Gyermekek Országos Otthona jogutódjaként működő Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon pedagógusai a múlt ismerete, és az újabb felismerések alapján kihasználták a sport pedagógiai fejlesztő lehetőségét.

Az egyéni próbálkozásokat követően, és a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon tanárai és diákjai intézményen belüli tapasztalatai alapján, 1970-ben megalapították a mozgáskorlátozottak Halassy Olivérről, a lábszáramputált kétszeres olimpiai bajnokról elnevezett sportegyesületet (HOSC).

A mozgáskorlátozottak sporttevékenységének történelmi kezdete (1929, 1970) a gyermek és iskolai, mai szóhasználattal élve, diáksporttal indult.

Mindkét egyesületi alapításnak intézményes, iskolai (Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon és jogelődje, 1145 Budapest, Mexikói út 60.) háttere volt.

HOSC alakuló közgyűlése 1970 Mayerffy Tibor

Változások az 1970-es évektől

A hetvenes évektől a fejlődés más irányt vett. Zsótér Pált, az intézet igazgatóját az akkori főhatóság, a Fővárosi Tanács VB 1972-ben nyugdíjazta, és Alpár György gyógypedagógust nevezte ki igazgatónak. Ebben az időben az iskolai és úttörőünnepségek fényét többnyire a szovjet katonavendégek, munkásörök és kormányórság tagjai emelték. Az intézet belső oktató-nevelő munkája, szakmai és kulturális tevékenysége továbbra is magas színvonalon működött.

Alpár György

Az otthonban dolgozó gyógypedagógusok-gyógytornászok munkájának szakmai színvonala, elhivatottsága a mozgáskorlátozott gyermekek ügyéért, továbbra is magas fokon állt. A hazai gyógypedagógia szakmai fejlődése, valamint az otthonban tanuló gyermekek diagnózis szerinti összetételének változása, átalakulása tette szükségessé a tanulócsoportok számának növelését, és ugyanakkor az egyes csoportokon belüli gyermekek létszámának csökkentését.

Fokozatosan növekedett a budapesti bejáró tanulók létszáma (40 fő), ugyanakkor a nevelőotthoni létszám is 150 főre növekedett. A gyermekparalízis-járvány felszámolását követően az otthonban megnőtt a cerebrálparetikus és spina-bifidás tanulók száma. E tények szükségessé tették a sérülés-specifikus foglalkozások személyi feltételeinek kiépítését, mind az oktatói, mind a nevelőotthoni személyzet létszámának növelésével. Az új pedagógiai és fejlesztési szükségletekből kiindulva, és az adott lehetőségekhez és körülményekhez igazodva, az iskola tanárai speciális oktatási-nevelési tervet dolgoztak ki, amit az akkori Művelődési Minisztérium 1979-ben rendeletileg engedélyezett.

Az iskola oktatási-nevelési tervének módosítását, az új óratervet 1984-ben hagyták jóvá.

E nagyon aktív gyógypedagógiai fejlesztő munka időszaka egybeesett a gyógypedagógiai tanárképzésben egy új szak, a szomatopedagógia bevezetésével. Iskolánk a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolától a szomatopedagógus-tanárképzésben való gyakorlóiskolai részvételre kapott felkérést.

A második világháború utáni második nagy építési beruházást – amelyet az előzőhöz hasonlóan a főváros finanszírozott – még Zsótér Pál igazgató kezdeményezte a 60-as években. Az ő elképzelése szerint az intézmény munkája óvodai tagozat és a hidroterápiai részleg működtetésével válhatna még hatékonyabbá.

Tanuszoda

Az uszoda, illetve a hidroterápiás szárny építése azonban csak 1976-ban kezdődött meg, tízmillió forintos fővárosi keretből. Az építkezés közel tíz éven át tartott, és végül 54 millió forintba került. Átadására 1985. november 14-én, az akkori párt- és állami vezetők, illetve a szakma jeles képviselőinek jelenlétében került sor ünnepélyes keretek között.

A Lajta Béla tervei alapján 1908-ban vak gyerekek számára épített, majd 1956-tól mozgáskorlátozott gyermekek ellátását szolgáló Wechselmann Intézet szecessziós épületegyüttesének bővítése az 1960-ban átadott „új” épületszárnyal, és az 1985-ben elkészült uszodával, majd 1987-ben a régi és az új épületszárnyak összeköttetését szolgáló felső folyosó, illetve az otthon teljes belső parkjának felújításával fejeződött be.

Az 1970-80-as években a diagnózisváltozások következtében sokasodtak a tanulók egészségügyi ellátásának gondjai. Az orvosi-egészségügyi háttér biztosítását a működtető hatóság, a főváros, hasonlóan a hozzá tartozó többi gyermekintézményhez, a Heim Pál Gyermekkórház Egészségügyi Szolgálatának létrehozásával (1960) látta jónak megoldani.

Ez az ellátás a gondozás oldaláról, a meglévő napi igényekhez és szükségletekhez képest, elégtelennek bizonyult. A főváros támogatásával, valamint saját anyagi erejéből az intézmény kórházi háttérrel rendelkező külső szakorvosok munkáját is igénybe vette.

Így volt lehetséges, hogy dr. Bíró Tibor, az Országos Traumatológiai Intézet főorvosa végezze az 1962/63-as tanévtől az 1980/81-es tanévig az iskolában tanuló mozgáskorlátozott gyermekek ortopédiai szakrendelését. Őt követte dr. Antal József, a szomszédos, Mexikói úti kórházban dolgozó ortopédsebész főorvos, aki az 1981/82-es tanévtől egészen 1998-ig végezte a tanulók orvosi gondozását. E személyes kapcsolat révén a szomszédos kórház, műszeres és műtéti háttérével, ismét a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatára is működött.

Az otthonba járó mozgáskorlátozott gyermekek nagyarányú diagnózisváltozása az ellátás iránti igény növekedését eredményezte. A Nyomorék Gyermekek Országos Otthonának volt épületében (1913) működő kórház vezetői ismét felismerték az alapítói gondolkodás komplexitását, és az egymás mellett működő két – oktatási és egészségügyi – intézmény közötti szoros kapcsolatban rejlő lehetőségeket.

Dr. Antal József főorvos kezdeményezésére az 1990-es évek elején ismét életre hívták a kórházon belül a gyermekortopédiai részleget.

Az iskolánkban tanuló mozgáskorlátozott gyerekek ellátásának kórházi háttére a gyermekortopédiai osztály megalakításával ismét intézményes keretek közé került. Antal főorvos úr a szakellátás, és az esetleges kórházi kezelések érdekében, közvetlen munkatársait is bevonta az ellátásba.

A szomszédos, traumatológiai és ortopédiai feladatokat ellátó kórház, és az iskola közötti kapcsolat addigi egyoldalúsága nagyban megváltozott, amikor a gyermekosztályra az iskola tanárt biztosított az ott fekvő gyermekek betegágy melletti pedagógiai fejlesztése céljából. Sajnos ez a közös kezdeményezés csak három-négy évig működött. Antal főorvos úr nyugdíjazását követően a gyermekosztályt bezárták, így a kórházi pedagógiai program is megszűnt.

Iskolánk és a szomszédos kórház közötti együttműködés, a gyermekosztály bezárása ellenére, ma is él, a kórház a mozgáskorlátozott tanulóink rendelkezésére áll. A szakmai kapcsolat, az orvosi ellátás és gondozás 1998 óta dr. Pantó Tamás, valamint 2000-től dr. Kesler-Rosiwal Andrea ortopéd szakorvosok irányítása mellett működik.

Az ortopédiai ellátáson túli orvos-egészségügyi gondozást az intézményen kívüli, kórházi háttérrel rendelkező praktizáló szakorvosok, szemészeti, fogászati, bőrgyógyászati, neurológiai, pszichológiai szakrendelésekkel kiegészülve látják el.

Az orvos-egészségügyi ellátás gyermekorvosi és ápoló-gondozói szakszemélyzetéről a Heim Pál Gyermekkorház Egészségügyi Szolgálat gondoskodott intézményesített formában.

A gyermekkorházból 1979-től 1982-ig dr. Jankó Mária, 1982-től 1996-ig dr. Dunai Csilla, 1997-től 2000-ig pedig dr. Rostás Julianna volt iskolánk gyermekorvosa. E központilag működtetett ellátó-gondozó rendszerben való részvételt az iskola felmondta. Helyébe az iskola, saját döntési és önrendelkezési jogából adódóan, a főváros erkölcsi és anyagi támogatásával, új ellátó partnert keresett.

A Magyar Református Egyház Bethesda Gyermekkorháza és a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon intézményeinek közelsége, valamint a kórház feladatellátásra kész nyitottsága teremtette meg az iskolában tanuló, mozgáskorlátozott gyermekek ellátásának új, intézményes orvosi háttérét.

A Bethesda Gyermekkorház gyermekorvosának heti többszöri jelenléte az iskola egészségügyi részlegében, a kórház szakorvosi rendelőintézete, valamint orvostechikai háttere 2001-től ad kellő biztonságot intézményünknek az egészségügyi ellátás-gondozás területén.

Az utolsó tizenöt év történései

A nyolcvanas évek végén, az újjászülető demokrácia előszeleként, az intézmény igazgatói posztjára a működtető, a Fővárosi Tanács pályázatot írt ki úgy, hogy a tantestületnek szavazati lehetőséget biztosított. A választások lebonyolítása után, 1987 augusztusától Nadas Pál gyógypedagógus-testnevelő tanár kapott megbízást a fővárostól az intézmény vezetésére.

A magyar társadalomban bekövetkezett politikai változások, illetve az intézményben folyó szakmai munka elvárásainak hatására fokozatosan megszűnt a külső és belső direkt politikai, szakmapolitikai kényszer. Fokozatosan megszűntek az intézményen belül működő KISZ, Úttörő- és MSZMP szervezetek.

Nádás Pál

E politikai szervezetek megszűnése ismét lehetőséget teremtett a szakmai, gyógypedagógiai munka előtérbe helyezéséhez. Ismét nyitottá vált az intézmény, és ismét teret kapott a társadalom egészével való minél teljesebb integrációra törekvés.

Elkészült, és kísérletképpen az 1990-91-es tanévben bevezetésre került az a fejlesztő program, amely összehangolja a tantervi követelményeket a gyermekek sérülésspecifikus kívánalmaival. E program keretében kezdődött a számítástechnika és az angol nyelv tanítása. A gépírás tantárgy pedagógiai programja mellett a tantárgy módszertani és technikai háttere is korszerűsödött.

Ismét fontos szerepet kapott az otthon életében a sport. 1989-ben itt alakul meg a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS), és tanulóink közül négyen – Vereczkey Zsolt, Zámbó Diána, Ráczkó Gitta és Simon Csaba – már 1992-ben, a barcelonai paralimpián világraszóló sikereket arattak úszásban. Az iskolai gyógytorna alapra épülő mozgásfejlesztő programok és az adaptált testnevelési és sportjátékok szoros összhangba kerültek egymással mind a tanórai, mind a szabadidős programokban.

Az iskolában az elmúlt tizenöt év során a következő sportfoglalkozásokkal ismerkedhettek meg a gyermekek: úszás, atlétika, asztalitenisz, kerékpár, kerekes-székes kosárlabda, tenisz és vívás, művészi torna és kerekes-székes tánc, az elektromos kocsit használók számára a teremhoki (florball) és a görlabda játékok, valamint a súlyosabban sérültek számára a boccia játék. E sportjátékok mindegyike egyszerre szolgálja a terápiás, szabadidős és a versenysportolás alapjainak megteremtését.

Az iskolai sportélet 1989-től mint nem önálló Diák-Sportköri szervezet csatlakozott a mozgáskorlátozottak országos sportéletéhez. Az iskolán belüli önálló sportegyesület 1929 és 1970-után csak 2002-ben alakult meg újra, Mozgásjavító Diák Sport Egyesület néven.

politikai rendszerváltást követően a fővárosi bentlakásos intézmények sorában az elsők között, 1988-ban vezettük be a hitoktatást, a szülők igénye alapján. Énekkarunk, sportolóink, szavalóink egyre több házon kívüli szerepléssel bizonyították iskolánk és az itt tanuló mozgáskorlátozott gyermekek más iskolákkal és tanulókkal való egyenrangúságát, társadalmi integrációra való képességüket. Hamarosan megindult az általános iskola utáni továbbtanulást biztosító, speciális, alternatív szakképző középiskola megvalósításának előkészítése.

Egy speciális hidraulikával felszerelt (akkor új) Ikarus 260-as autóbust 1991-ben kapott iskolánk a fővárostól. 1993-ban két Ford mikrobuszt szereztünk be a Soros Alapítvány és a Főváros anyagi támogatásával. 1997-ben öt Peugeot mikrobuszt kapotunk az Oktatási Minisztériumtól úgy, hogy a hiányzó pénzt a Főváros egészítette ki. Jelenleg tíz járműből álló gépkocsi-flotta segíti a gyermekek szállítását, a pedagógiai és szabadidős programok lebonyolítását országhatáron belül és kívül egyaránt.

Gépkocsipark 1997

A tantestület-nevelőtestület a gyermekek fejlesztése és magasabb szintű gondoskodó ellátása érdekében 1993-ban alapítványt hozott létre, amelyet Zsótér Pálról, az iskola volt igazgatójáról nevezett el. A tantestület-nevelőtestület döntése alapján az intézményi költségvetés százezer forintjából jött létre az alapítvány, amely jelenleg kb. negyvenmillióval rendelkezik.

Az iskola az első számítógépet pedagógusai számára vásárolta 1995-ben. Akkor mindössze egy-két ember tudta azokat használni, mára már sokan használnak ilyen eszközöket, számtalan tanórai és tudományos szintű előadás kiegészítő prezentációja is számítógépen készül. Az új technológiák egyéni és pedagógiai célú felhasználását az alapítvány segítette elő.

Számtalan egyéni, szülői és pedagógusi kérvényt, beadványt bírált el és támogatott az alapítvány kuratóriuma az elmúlt évek során, amelyek mindegyike a gyermekek segélyezését, nyaraltatását, szakmai fejlesztési programjait célozta. Tanulmányi ösztöndíjak odaítélésével segítette az általános iskolában, közép- és felsőoktatási intézményben tanulókat.

Az alapítvány teremtette meg Magyarországon elsőként a mozgáskorlátozott személyek számára a távoktatási program beindítását (HAPINET), amelynek a 2002/2003-as tanévben már közel 200 hallgatója volt.

Az alapítvány kuratóriuma életre hívta a Zsótér Pál-díjat, amellyel az intézményben tanuló gyermekek, és az itt dolgozó felnőttek munkáját ismeri el. E kitüntetés odaítélése lett az elmúlt évek legnagyobb iskolán belüli elismerése mind a gyermekek, mind a felnőttek között.

Az iskola pedagógiai programjában is szereplő cél megvalósítása, az önálló életre nevelés érdekében 2003-ban egy 74 m²-es, 2,5 szobás lakást vásárolt az alapítvány. A lakásvásárlás pénzügyi fedezete Falusi Jánosné jótékonyágának, adományának volt köszönhető.

Az alapítvány létrejötte óta a kurátori tevékenységet Dr. Derera Mihály elnökként, Kóthy Judit, Dr. Merényi Katalin, Nádas Pál és Dr. Szegedi Mártonné tagként látják el.

A Mexikói úti öreg épület egyes részeinek rekonstrukciója az elmúlt tizenöt év során megtörtént, az épület ezen részei eleget tesznek minden építészeti, közegészségügyi, de legfőképpen sérülés-specifikus előírásoknak, illetve igényeknek.

Az épület régi kazánházának helyiségét – a Szerencsejáték Alaptól pályázattal elnyert négymillió forintból – 1993-ban gyógyászati segédeszközöket javító műhellyé alakítottuk át.

Ugyancsak 1993-ban hajtottuk végre – tízmillió forintos fővárosi beruházási keretből – a diákotthon betegszobai részlegének rekonstrukcióját, átépítését.

A főváros Városképvédelmi Bizottsága jóvoltából 1993-ban – a bejárati kapu és a kerítés egy részének helyreállításával – megkezdődtek az intézmény szecessziós épületének műemléki felújítási munkálatai. A patinás műemléki épület egészét megóvó rekonstrukció 2003-ig pénzügyi hiány miatt még nem fejeződött be, de a fejlődés nem állt meg, a következő fejlesztések valósultak meg:

- felújítottuk a konyhaüzemet és az éttermet;
- kialakítottuk a tankonyhát;
- speciális, a gondozást és a szakszerűbb ellátást segítő emelő-berendezéseket, állítható-variálható ágyakat szereztünk be, lecseréltük az elhasznált tanulóasztalokat, falitáblákat, székeket;
- megtörtént az épület két liftjének rekonstrukciója;
- számos, az életvitelt segítő eszközt szereztünk be;
- a számítástechnikai eszközök folyamatos modernizálása és fejlesztése eredményeként a gyerekek már minden tanteremben hozzáférnek a számítógéphez, és az Internethez;
- az oktatás-nevelés törvényben előírt szakmai és sérülés-specifikus minimumfeltételeinek 2002/03 óta eleget teszünk;
- javítottuk az egészségügyi ellátás személyi és tárgyi feltételeit;
- modernizáltuk a diákotthon egyik fürdőszobáját, és ezzel a legsúlyosabban sérült, kiszolgáltatásra szoruló gyermekek ápolása, gondozása került korszerű körülmények közé.

Az intézmény nyitottságát mutatja, hogy mind hazai, mind külföldi intézményekkel, szervezetekkel szoros szakmai és gyermekprogram-kapcsolatokat építettünk ki. Így lettünk részesei a Flamand Kormány által finanszírozott EUROKANS programnak, amelynek célja a PHARE és az Európai programokban való részvétel feltételeinek megteremtése. A belga, cseh, szlovák, lengyel és német társintézményekkel nagyon intenzív és szoros a kapcsolatunk, szakmai, gyermek és felnőtt cseretáborozásokat szervezünk.

Az intézmények közreműködésével 1992 óta váltakozó helyszíneken zajlik az Európai Integrációs Hét programja, benne a Játék Határok Nélkül ügyességi vetélkedővel. Intézményünk két alkalommal, 1995-ben és 2003-ban volt házigazdája e nemzetközi találkozónak. A jelenkor nemzetközi kapcsolatait a Comenius Iskolai Együttműködések

program keretében ápoljuk, az integráció és az inklúzió előremozdítása érdekében dolgozunk közösen egy-egy észak-ír, holland, belga, észt társintézménnyel.

Intézményünk tagja a

- a Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének;
- az Önfelkészítő Iskolák Egyesületének;
- a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének;

100 évvel ezelőtt az alapítók így határozták meg céljukat: „*vallási, nembeli és felekezeti hovatartozás nélkül minden nyomorék gyermekről gondoskodni*”. Erről az országos méretű pedagógiai feladatról a „nyomorékok otthonában” szerzett pozitív tapasztalatai alapján értekezett 1936-ban a *Néptanítók lapjában* Bechinger Ernő.

A száz év alatt felhalmozódott szakmai ismeretekre támaszkodva, a Fővárosi Önkormányzat segítségével, új céllal és feladattal bővültünk, mely által a többségi, közoktatási intézményekben tanuló mozgáskorlátozott gyermekeknek, tanáraiknak és szüleiknek nyújtunk segítséget. Az új egység a Módszertani Központ elnevezést kapta, mely keretet biztosít a mindennapi fejlesztő munka szakmai segítéséhez, utazótanárok által.

A Mozgásjavító Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Diákotthon

„Iskolánk Mexikói úti tagozata, az „ép” értelmű mozgáskorlátozott tanulók nevelését – oktatását - mozgásfejlesztését, egészségügyi ellátását és gondozását végző, diákotthonnal és módszertani központtal rendelkező intézmény. Országos ellátási és beiskolázási környezetben folytatja pedagógiai szolgáltató tevékenységét”, amelyet az iskolai és diákotthoni Pedagógiai Programban és kerettantervi dokumentumban fogalmaztunk meg.

„MOZGÁSJAVÍTÓ GYERMEK ÉS IFJÚSÁGI KÖZPONT”

(A „Második esély” és a jövő iskolája.)

Általános, Közép-, Szakképző Iskola és Kollégium

Az intézmény pedagógiai fejlesztésének jelenlegi, a legnagyobb változást jelentő elképzelése, a mozgáskorlátozott fiatalok középfokú oktatása területén (középiskola és szakiskola) fogalmazódott meg.

Pontosan lehetett érzékelni az intézményben és az egész országban egyaránt, hogy azoknak a fiataloknak az ellátása, akik a többségi közép- és szakképző iskolákba nem tudtak bekerülni – mert az intézmények nem voltak felkészülve az integrációra - problémaként jelentkezett.

Iskolánk pedagógusai, Vásárhelyi Gyöngyi tanárnő vezetésével, már az 1980-as évek végén megfogalmazták és 1991-ben pedagógiai programot is készítettek a mozgás és látássérült fiatalok számára létrehozandó speciális és alternatív szakképző középiskola alapítására.

A Főváros 1993-ban elfogadott pedagógiai koncepciója már megfogalmazta, hogy a fővárosban meg kell oldani a mozgássérült fiatalok középiskolai és szakképzési problémáit.

Az elfogadott fővárosi koncepció adott lehetőséget egy nagyon speciális, az épített környezet teljes akadálymentességét is figyelembe vevő, speciális intézmény létrehozásának terveihez. Iskolánk és a Zsótér Pál Alapítvány közösen 1999-ben elkészítettett egy építészeti tanulmánytervet, amely a bővítés, korszerűsítés, rekonstrukció megvalósítása érdekében született.

A Főváros felé 1994 óta rendszeresen, és egyre sürgetőbb jelzéseket adtunk, és szorgalmaztuk a Mexikói úti épület tetőterének beépítését, illetve a ház rekonstrukcióját, akadálymentesítését.

Döntés született a fővárosi közgyűlésben, hogy a jelenlegi épületet (LAJTA-HÁZ) és a szintén a Mexikói úton lévő, a jelenlegi iskolával telekszomszédságban lévő (KÓRHÁZ) épületeket összevonják, és így, egy egységben kívánják megoldani a mozgáskorlátozott gyerekek és fiatalok helyzetét.

A Főváros 2002-re előirányozta e munkálatok előkészítésének költségvetési tételét. Az iskola munkatársai 2003-ra elkészítették a fejlesztés, rekonstrukció érdekében a „TANÁRI ÁLMOK” címet viselő pedagógiai dokumentumot.

A nyílt építészeti tervpályázaton a 3H és a Gall és Társa építészirodák közös pályázatát, terveit 2004-ben fogadták el. Az engedélyezési terveket 2005-ben, a kiviteli terveket pedig már a Magyar Köztársaság Kormánya által odaitélt, 1 milliárd Ft címzett állami támogatás ismeretében, 2006-ban fogadták el. A kivitelezést a nagyon szigorú közbeszerzési eljárás után, 2007-ben a PROGRES B-90 ZRT 2,5 milliárd Ft nettó értékben nyerte el. A kivitelezés 2007 májusában bontással, majd decemberében építéssel kezdődött, és várhatóan 2009 júniusára fejeződik be a rekonstrukciós program első üteme.

Az elvárásoknak és a sérülés-specifikus igényeknek megfelelő szakszerű ellátás színvonala új speciális tárgyi, pedagógiai, egészségügyi, gondozási, és ellátási feltételeket igényel.

A Mexikói úti "LAJTA-HÁZ" felújításával és a volt „Nyomorék Gyermek Országos Otthonának” (kórház, Mexikói út 63-64.) intézményünkhöz történő csatolásával, valamint annak átalakításával, megteremtődik az épített környezeti feltétele az általános és középiskolai (szakképzés is) oktatásnak, és a diákotthoni-kollégiumi ellátásnak.

Az egész rekonstrukció megvalósulását követően, a jelenleginél sokkal magasabb szintű pedagógiai fejlesztő munka feltételei lesznek biztosítottak. A pedagógiai reformok, az integrációból kiszoruló, nagyon súlyosan sérült (kórházi ellátást nem igénylő) mozgáskorlátozott diákok számára ad az általános, középfokú és a szakképzés terén **„Második Esélyt”**.

Az új iskolaépület

Az általános iskola 9x2 párhuzamos évfolyammal, átlagban 8 fő/osztállyal, szaktantermekkel és tanmedencével, uszodával, tornatermekkel, új konyhával, étteremmel, új közösségi terekkel, és aulával bővül.

A diákotthon – kollégium, 10 db 12 fős lakóteret, apartmant kap, (2-3 ágyas szobákkal), valamint egy, az épületen belül épülő lakás az önállóság megtanulásának terét adja.

Korszerű és új egészségügyi részleg kialakítása történik meg.

Munkafeltételeinek nagymérvű javulása várható a Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság jelenlegi munkakörülményeiben, a felújításra kerülő kórház épületében.

A középiskola és a szakképzés alapítása a 9. évfolyammal (9., 10., 0.+4+2 szakképzési évfolyam) a LAJTA-HÁZ teljes akadálymentesített felújítását követően valósítható meg.

A feltételek a módszertani feladatok ellátásához, az integráció és az inklúziós környezet kialakításának megsegítéséhez, a feladatok ellátásának fejlesztéséhez, az utazótanári hálózat kiterjesztéséhez, valamint a segédeszköz kölcsönző rendszerének továbbfejlesztéséhez ugyancsak a rekonstrukcióval teremődnek meg.

A második építési ütemben az óvoda és a gyermekotthon valósul majd meg.

Ebben a szakaszban történik a LAJTA-HÁZ átalakítása, korszerűsítése, akadálymentesítése.

A kertészképző svábhegyi ingatlanának értékesítése az új, „Második Esély” iskolájának megvalósítása érdekében történt.

E rekonstrukció kivitelezési munkái kapcsán, 2007 tavaszán lebontásra került az 1985-ben átadott tanmedence épülete. Lebontásra kerül majd az 1960-ban épített új szárny is. Helyükben épül fel az új iskolaépület, amelynek bejárata a Mexikói úti főbejárat lépcsői és liftje helyett, a Korong utcáról fog akadálymentesen nyílni.

Korong utca felőli új főbejárat